

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 105:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Drs D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Trum; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schorp, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswerd; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wolvega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Drukkers-Uitgevers:
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Het recht van den oorlog. XII. — Uit de Schrift: De verhoogde Christus opent Europa. I. (Hand. 16:6-10). — Kerkelijk Leven: „Verzekerd uit de vruchten.” (Antwoord aan Dr Th. Delleman.) II. Geloofs-verzekering en Zelfonderzoek. VI. — Even parkeer: Synode des Geloofs. — Acta van de Classis Neder-Veluwe 1592-1620. XIII. — Geestelijke Adviezen: Zelfbeproeving. V. — Muzikale Kroniek: „Petrus Dathens Psalmen Davids”. VI. — Zending en Evangelisatie: Het Zendingrapport. — Perschoon. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Het recht van den oorlog.

XII.

Wij gelooven, dat onze goede God, uit oorzaak der verdorvenheid des menschelijken geslachts, koningen, prins en overheden verordend heeft (Ned. gel. bel. art. 36). M.a.w. wij belijden, dat de staat er is om der zonde wil.

Met deze belijdenis werd — zooals ook de bedoeling was — de afkeer der Anabaptisten van den staat in zijn kern bestreden. Deze Wederdoopers toch achtten den staat te behooren tot de natuur; en doordat zij het natuurlijke leven hielden voor wereldsch, onrein en onherstelbaar verloren, konden ze tegenover den staat geen ander standpunt innemen dan dat van de revolutionaire voorkeur voor de anarchie.

De gedachte zelf, dat de staat behoort tot de natuur, waaronder dan verstaan moet worden de wezensaanleg van den mensch of de orde der oorspronkelijke schepping, is veel ouder dan het Anabaptisme; ze is zeker te herleiden tot Aristoteles.¹⁾

Maar zoomin als de dood en de hel en de wedergeboorte en de kerk behooren tot de natuur, kan men dit zeggen van den staat. De dood en de hel zijn er door het oordeel; de genade van het verbond Gods bewerkt het ontstaan van wedergeboorte en kerk. En aan deze genade Gods is ook de staat te danken. Natuurlijk behoudt deze genade in dit geval van het geven van den staat niet ten eeuwigen leven, zooals de wederkerende genade het doet. Nochtans is het genade: „onze goede God heeft koningen, prins en overheden verordend”. Wil men het „gemeene gratie” noemen²⁾, omdat boozen en goeden, rechtvaardigen en onrechtvaardigen er van genieten, zoo vergete men niet, dat het toch gratie is. God verordent in de instelling van den staat iets nieuws. Een vorig artikel³⁾ maakte al opmerking op de frappante overeenkomst met het koninkrijk Gods, dat na den val in een nieuw karakter, met een nieuwen Koning, een tweeden Adam, als koninkrijk der hemelen heerschappij blijft houden.⁴⁾

Zeker kan men ook bij de genade-gave van den staat vragen naar het aanknopingspunt, gelijk men het gedaan heeft bij die der gaven van wederkerende genade. God heeft het menschenleven in de schepping zoo geordend, dat er solidariteit der schuld is, en samenvatting in het recht Gods van de geheele menscheit onder één hoofd; zoodoende kan God Zijn Zoon geven tot vleeschwording en kan het Middelaarswerk van Christus eeuwige verlossing aanbrengen. In dien trant denkend kan men ook zeggen, dat God in de schepping aan het menschelijk samenleven een orde heeft gesteld, waarin het instituut van den staat zoo noodig opkomen kan. En gelijk men in de schepping van den mensch naar het beeld Gods een aanknopingspunt kan zoeken voor de genade der wedergeboorte (ontvankelijkheid voor openbaring b.v. kan men zich hier herinneren),

zoo is het ook mogelijk in de oorspronkelijke schepping van het menschenhart een aanknopingspunt te vinden voor de vervulling, na den zondeval, van zijn gehoorzaamheidsplicht jegens de overheid. Men kan hier denken aan een overblijfsel der weiskennis, en met prof. Ridderbos aannemen, „dat uit de oorspronkelijk in kiem aanwezige en trots de zonde nog niet geheel teloorgegangene kennis der wet Gods is tevoorschijn getreden het besef aangaande een hooger, een Goddelijk eisch van gehoorzaamheid aan de overheid”.⁵⁾ Ook is het waar, dat het begrip van menscheit gezag en ontzag daarvoor, zooals dit in de oorspronkelijke scheppingsorde ontstaan moest uit de erkenning der verhouding van ouders tot kinderen, bijdroeg tot het gehoorzamen aan de overheid.

Doch meer dan aanknopingspunt zoeke men hier niet. Het feit, dat de staat om der zonde wil is, en gawe van genade, moet onvoorwaardelijk de leiding hebben bij ons denken over den staat en zijn structuur.

Tengevolge van hun hierboven een weinig belichte belijdenis hebben de calvinisten dan ook altijd niet anders dan groote waardeering voor den staat durven hebben.

Calvijn is ons daarbij voorgestaan. Waren — zoo redeneert hij — de menschen gebleven in hun oorspronkelijken toestand, zoo zouden ze slechts onderworpen zijn geweest aan de heerschappij van de rede; elke slaafsch vorm van onderwerping aan een ander mensch hadde ontbroken. Welken noch zwaarmacht waren noodig geweest. Ieder zou de wet in zijn hart gedragen hebben; ieder zou in vrijheid over zichzelf, en God zou zoo over allen geheerscht hebben. Een harmonische verbinding van regeering door God en zelfregeering zou een wonderlijke vorm van heerschappij in het leven hebben geroepen, die veel heerlijker was dan eenige vorm van heerschappij ter wereld. Door de zonde is een andere toestand ingetreden. De wetten en de geheele aardse heerschappij van het geweld zijn een spiegel onzer verkeerdheid. En gemeten aan het oorspronkelijk ideaal zijn de dwang-instituten, de staat voorop, zichtbare teekenen van den afval en het verval van het menschelijk geslacht. Maar aan hun doel gemeten, zijn ze noodzakelijke, buitengewoon waardevolle, door Gods goedheid in het leven geroepen geneesmiddelen, tot behoud van het menschelijk geslacht, en tot beschutting der menscheit samenleving.⁶⁾

Onder den indruk van Calvijns waardeering voor het uitzonderlijk verschijnsel van den staat, en van zijn hier in tegenstelling staan met Augustinus en Luther (van den eerste is het woord: „Wat zijn aardsche rijken, wanneer de gerechtigheid ontbreekt, anders dan groote roovertenden?”⁷⁾) heeft men wel gezegd, dat hij den staat herleidde tot de scheppingsorde.⁸⁾ Maar dit is toch onjuist. Wel heeft Calvijn zich tegen de Anabaptisten zeer sterk uitgelaten, doch de gedachte, dat de staat er is om der zonde wil is bij hem principieel.

Deze gedachte brengt mede, dat het fundeerd principe der structuur van den staat zijn ambtelijke zwaarmacht is.⁹⁾ Deze zwaarmacht is niet iets bijkomstigs. Zoo denken wel zij, die den staat houden voor gegrond in den wezensaanleg van den mensch. De staat behoort tot de natuur, de dwingende zwaarmacht is dan ingesteld om der zonde wil. Maar, zoo zegt Prof. Grosheide, „niet alleen dat heel dit spreken over de ontwikkeling van een niet-zondige wereld zuiver speculatief is en buiten alle werkelijkheid omgaat, maar — en dat is van nog meer belang — Rom. 13 leert ons duidelijk dat het wezen van de tegen-

woordige (en dat is tevens de eenig bestaande en bekende) Overheid ligt in het keeren van de zonde.”¹⁰⁾ En we mogen er aan toevoegen, in het keeren van de zonde, zoo noodig met het zwaard.¹¹⁾

Nu wake men er toch voor, dit om der zonde wil van de geïnstitueerde ambtelijke zwaarmacht te verwarren met de zondige subjectieve wijze, waarop deze zwaarmacht in het staatsverband wordt gehanteerd. De aan Luther zich oriënteerende theologie loopt dit gevaar gedurig. Brunner weet den staat zodoende slechts te aanvaarden in zijn eigenaardig dialectische structuur, waarin een onverzoenbare spanning bestaat tusschen drie factoren, te weten een element van scheppingsorde, een op de zonde betrokken dwingende rechtsorde en een door niets te rechtvaardigen, eenvoudigweg aanwezig, onrechtvaardig, machthongerig, halfdemonisch machts-wezen.¹²⁾

Vraagt men nu, waaraan de staat zijn zwaarmacht heeft dienstbaar te stellen, dan is het door de calvinisten gegeven antwoord verschillend. Onze geloofsbelijdenis zegt in art. 36, dat God wil, dat de wereld geregeerd worde door wetten en politien, opdat de ongebondenheid der menschen bedwongen worde en het alles met goede ordinantie onder de menschen toega. Calvijn en Dooyeweerd houden het algemeen belang, de salus publica, voor het principieel, dat de leiding geven moet. Kuiper moet daar op college eens bezwaar tegen hebben gemaakt; hij omschrijft het zoo, dat de overheid de burgerlijke gerechtigheid moet handhaven.¹³⁾

De idee van het algemeen belang moet zeker begreend worden. Prof. Dooyeweerd laat dat duidelijk uitkomen. „Zij, d.i. de idee van de salus publica, was bij het gemis aan iedere juridische begrenzing de hefboom, waarmede de machtsstaats-idee de hechtst verankerde vrijheden uit de fundamenteen lichtte. Het schrikwekkend geluid van den Leviathan, van den Behemoth klinkt in het woord „algemeen belang” door!”¹⁴⁾ „De begrenzing van dit algemeen belang ligt in de souveriniteit in eigen kring van alle menscheit levenskringen. Maar de idee der publieke verbandgerechtigheid eischt een evenwichtige harmonisering van alle belangen, welke zich binnen het landsgebied geldend maken, in zover deze belangen vervlochten zijn met de eischen van het staatsgeheel. De staat moet alle belangen, waarmee hij in aanraking wel moet komen, tegen elkaar afwegen.”¹⁵⁾ En waar alles niet met goede ordinantie toegaat onder zondige menschen, maar hun ongebondenheid bedwongen moet worden, zoo heeft de staat de zwaarmacht ontvangen, om de door God gestelde orde te dwingen, af te dwingen desnoods van zijn burgers.

Welk bezwaar er nu is om den Christus te belijden als de Koning in het koninkrijk der hemelen, door wien de aardsche overheden op hun terrein heerschappij oefenen, valt ons moeilijk in te zien.

Indien de genade, aan welke de staat zijn bestaan dankt, uit Christus is; en indien daarenboven de staatsaank gevormd wordt door het bewaren der orde tusschen de levenskringen, omdat zondige menschen deze orde gedurig willen verwerpen, dan ligt de gedachte toch niet ver, dat juist aan het koninkrijk der hemelen de koninkrijken der wereld hun aanzijn danken.

En als men dan vraagt, of niet de dwingende macht van den staat in wezen tegenstrijdig is aan het koninkrijk van Christus, dan stellen we, dat het koninkrijk der hemelen ook een koninkrijk van macht is. Tenslotte zal Christus deze macht tenvolle openbaren in het publiek herstel

van alle levensorde, als Hij den nieuwen hemel en de nieuwe aarde opbouwt, en wraak neemt over alle rechtsschending, ook die der overheden. Maar is het ondenkbaar, dat Christus, wien gegeven is alle macht in den hemel en op de aarde, en door Wien de Vader alle ding regeert, in deze tijdelijke bedeling door de zwaarmacht der overheden voorloopig de orde van al het geschapen menschelek leven wil handhaven, en de verstoring dier orde wreken? We moeten ons dan denken, dat Hij in één oogenblik het volkomen, publieke rechtsherstel schenken zal. Maar zal Hij niet op gelijksoortige wijze in dien dag des oordeels volmaken het lichte recht van het ambtelijk instituut der kerk? Ook dat recht heeft Hij slechts voorloopig gesteld in handen van Zijn kerkelijke ambtsdragers; het definitief oordeel is, gelukkig, aan Hem.

Inderdaad zal de verschijning van Zijn koninkrijk in heerlijkheid het eind zijn aller koninkrijken der wereld. Ze zullen als op heeterdaad betrappt worden vanwege hun heulen met den Antichrist. Zijn komst zal hun oordeel zijn. Maar heeft ook niet de organisatie van Zijn kerk zich in den eeuwenlangen loop der kerkhistorie soms verbonden met antichristelijk streven tot vernietiging van Zijn uitverkooren?

En is het een bezwaar, dat de staat tot de tijdelijke bedeling behoort? Geldt niet hetzelfde van het kerkelijk instituut?

Uit de structuur van den staat blijkt ons wel zeer duidelijk, dat in het koninkrijk Gods verschillende terreinen zijn. Voor die verschillende terreinen gelden verschillende normen. De wijze waarop de kerk invloed oefenen moet, is een andere dan die, waarop de staat haar oefene.

Dus kan men onze beschouwing deelen, en toegeven, dat het „gebod Gods voor de overheid een ander is dan voor het individu. Schijnbaar mag de overheid meer dan de afzonderlijke geloovige. Zij mag den eed vragen, mag het leven nemen, mag echtscheiding uitspreken enz. Natuurlijk is hier geen sprake van dubbele moraal, maar hangt dit alles samen met het karakter der overheid. De overheid heeft een bijzondere opdracht Gods in de zondige wereld, n.l. om het kwade te betengelen, te keeren, te straffen, op haar terrein. S. 14. Maar men kan ook van het kerkelijk instituut zeggen, dat het meer mag dan de individuele geloovige; men denke maar aan de bediening van de sleutelen des hemelrijks.

Als dit maar vaststaat, dat de staat onderworpen is aan Christus; en dat hij ook zijn recht tot oorlog-voeren moet kunnen ontleenen aan de orde, die Hij in Zijn koninkrijk genadig handhaaft en verheerlijken zal.

W.

R. S.

- 1) Kuiper, Gemeene gratie, III, bl. 23 vv.
- 2) Dooyeweerd, Wijsbegeerte der wetsidee, III, bl. 151, 379 v. Hoe Calvin over het staatsrecht van Aristoteles dacht, kan men lezen bij Dr J. Bohatec, Calvin und das Recht, Feudingen, 1934, bl. 55 v., en bij denzelfde, art. Die Souveränität Gottes und der Staat nach der Auffassung Calvins, in A. R. Staatsk., driemnd. uitg. 1935, bl. 69.
- 3) Men geloofde, dat in dezen stijlform geen denigratie ligt opgesloten. Prof. Grosheide zegt van Brunner en Barth: „Zij staan verschillend tegenover wat wij gemeene gratie plegen te noemen“, Natuur en genade, bl. 532.
- 4) Artikel XI, aant. 12.
- 5) Zie daar ook de aanhaling van Prof. Grosheide, art. Natuur en genade, bl. 547.
- 6) Dr J. Ridderbos, art. De overheid en de wet Gods, A. R. Staatsk., driemnd. uitg. 1934, bl. 312.
- 7) Bohatec, a. art. bl. 70, a.w. bl. 52 v.
- 8) Bij Heering, Zondervat, bl. 68.
- 9) Troeltsch b.v. heeft dat gedaan, zie Bohatec A. art. bl. 71, a.w. bl. 57.
- 10) Dooyeweerd, a.w. III, bl. 366, schrijft: „de fundeerings-functie van het stamtype „staatsverband“ is nergens anders te vinden dan in de interne monopolistische organisatie van de zwaarmacht over een zeker territoriaal begrensd cultuurgebied“.
- 11) Grosheide, a. art. bl. 547.
- 12) Zie exegese van Rom. 13 in artikel IV.
- 13) Dooyeweerd, a.w. III, bl. 355. Heel het derde deel van Prof. Dooyeweerd's boek, met zijn bespreking van de individualiteits-structuren der tijdelijke werkelijkheid, is een calvinistische pendant van Brunner's Das Gebot und die Ordnungen.
- 14) Zie Kuiper, Loc. de Magistratu, bl. 346.
- 15) Dooyeweerd, a.w. III, bl. 399.
- 16) Idem, bl. 401 v.
- 17) Ik haal hier gaarne voor de duidelijkheid aan wat De Graaf schreef, Vox Theologica, VII, (1936), bl. 74: „Is ook het tijdelijk kerkinstituut niet om der zonde wil en tijdelijk? Wil dat nu zeggen, dat dat instituut niet als gave van Gods bijzondere genade kan worden gezien? We zouden ons waarlijk weer in de luthersche lijn bewegen, (denk aan de luthersche opvatting over de kerkregering. S.) Kan een geloovige niet Gods genade en trouw in Zijn verbond danken voor de Overheid? En kan een christelijke overheid in haar regering niet bedoelen, den Heere in Zijn verbond om Christus' wil te dienen? Naar het mij voorkomt moet ze dat.“

Daarmee kom ik niet op voor het herstel der theocratie. Als ik begeer ook te eten en te drinken ter eere Gods, ben ik daardoor niet aan de wetten van spijs en drank van het O. T. gebonden. De Schrift spreekt nu eenmaal niet meer tot de overheid, zooals in het O. T. Daarmee is ook in een bepaald opzicht de kloof tusschen dit standpunt en den droom van het oude revolutionaire anabaptisme aangegeven.

Evenmin heb ik het hiermede opgenomen voor de handhaving van art. 36 van de Ned. Geloofsbel. in den oorspronkelijken vorm. Zeker niet! Maar dat ligt niet daaraan, dat het niet de roeping der overheid zou zijn, den Christus in Zijn koninkrijk te dienen, maar daaraan, dat de bevoegdheid, aan de overheid door den Christus verleend, veel beperkter is dan in het oorspronkelijk artikel omschreven is.

18) Grosheide, Nationaal en Internationaal naar de Schrift, Kampen, 1920, bl. 10.

UIT DE SCHRIFT

De verhoogde Christus opent Europa.

I.

De weg voor Paulus geopend.

En als zij Frygië en het land van Galatië doorgereisd hadden, werden zij van den Heiligen Geest verhinderd het woord in Azië te spreken; en aan Mysië gekomen zijnde, poogden zij naar Bithynië te reizen, en de Geest liet het hun niet toe; en zij Mysië voorbijgereisd zijnde, kwamen af te Troas.

En van Paulus werd in den nacht een gezicht gezien: daar was een Macedonisch man staande, die hem bad en zeide: Kom over in Macedonië en help ons.

As hij nu dit gezicht gezien had, zoo zochten wij terstond naar Macedonië te reizen, besluitende (daaruit), dat ons de Heere geroepen had om hun het Evangelie te verkondigen. Handel. 16:6-10.

Een keerpunt in het kerkvergaderend werk van den Heere Christus is het gezicht van den Macedonischen man.

Het zegt ons niets minder dan dat de Heiland Europa opent. Maar bewonder dan de soevereine leiding, die Hij daarbij voert. Hij sluit n.l. door Zijn Geest de wegen in Klein-Azië voor Paulus en zijn reisgezellen af, en den weg naar Troas, naar Europa, open.

Paulus wil naar de provincie Asia, waar vele groote steden liggen. Hij wil de geijkte methode volgen: in de steden kernen vormen, die dan het omliggende land zullen bearbeiden. Maar de Geest laat hun dit niet toe en doet hen op de een of andere wijze weten: „Verboden Toegang“. Ons treft hier de eerste negatieve aanwijzing, die alleen maar zegt wat niet gebeuren mag! Voor Paulus was toen de eenige conclusie: wij gaan het platteland van Phrygië en Galatië voor Christus winnen! En alzo deden zij!

Daarna begeeren zij naar het Noorden en N.-Oosten door te stooten; want anders konden zij nergens heen; immers naar het Zuiden, naar Asia, was de weg afgesloten. En naar het Westen was alleen maar — de zee! En zie nu! óók dat laat de Geest niet toe! Hij laat hen weten, hoe dan ook, „Verboden Toegang“. Ook dit landschap Bithynië wordt voor hen gesloten. Een tweede negatieve aanwijzing; die alleen maar zegt, wat niet gebeuren mag.

Toen schoot er voor Paulus niets anders over dan de bergen af te dalen en te gaan naar de havenstad Troas! En daar zaten de evangelisten nu! Wat nu? Dat leek bedenkelijk veel op een negatieve leiding van den Koning der Kerk! Waarheen? Naar welk land aan de overzijde der zee moesten zij toch gaan?

Ziel! wanneer Paulus des nachts met deze vragen worstelt en den Heere Christus om klaarheid bidt: „Heere, maak mij Uw wegen bekend, leer mij uwe paden“, dan komt daar een positieve aanwijzing des Heeren.

Paulus ziet den Macedonischen man, die om zijn overkomst smeekt, om toch in hun nood te voorzien!

Zóó nu opent Jezus Christus den weg voor Paulus. Tot Macedonië is vrije toegang. En de manier om hem dit duidelijk te maken is reeds zoo veelzeggend.

Zeker, de Geest had alleen hoorbaar het hem kunnen te kennen geven: „Ga naar dat deel van Europa“. Maar dat gebeurt niet. Hier is een klare openbaring, om vooral den nood van de heidenwereld te zien; te zien, om nooit te vergeeten, die gevouwen handen, hunkerend naar redding. Zóó wijst nu Christus den weg, dien zij zullen hebben te verkiezen. En — zij hebben hem verkozen ook! Gehoorzaam aan de soevereine leiding des Heeren!

Jezus Christus opent Europa! Souverein is Hij in het beschikken over de volken. Macedonië, vóór andere landen, zal het eerst deelen in Zijn Verbondsweldaden. De oorzaak ligt niet in de meer of mindere waardigheid! Maar alleen in Zijn soevereine welbehagen. Hij opent en sluit landen naar Zijn wil!

Maar dat is niet voldoende! Wat baat een open land, een ontsloten weg, indien het volk zelf zich niet open stelt voor Jezus Christus? Vandaar dat gezicht van dien roependen man. Paulus vindt daar een geopend oor; dus een open volk! Souvereine leiding van Jezus Christus. Hij opent Europa. Hij alleen! Want nooit zal eenig volk, of eenig mensch uit zichzelf om hulp van het Evangelie roepen. Macedonië, Europa roept, omdat Christus het roepend maakt. En daarom was deze roep tot Paulus voor hem een openbaring van Christus' roeping. Zoo alleen werd Europa geopend.

Omdat God Europa roept, roept Europa Paulus. Geen wonder dan ook, dat zij zich haasten om in Macedonië te komen.

Nog vandaag aan den dag opent Jezus Christus de landen der wereld en haar volkeren.

Souverein schrijdt Hij voort langs alle wegen!

Laat dan Zijn Kerk gehoorzamen aan Zijn soevereine leiding. Zegt den gebondnen: „Hier is Uw

Verlosser! Hij, die u liefheeft, wilde voor u lijden; wil van uw zonden eeuwig u bevrijden, Hij draagt uw nooden.“

B.

W.

KERKELUK LEVEN

„Verzekerd uit de vruchten.“ (Antwoord aan Ds Th. Delleman.) II.

Het door ons in het voorgaande artikel aangeduide onderscheid tusschen „geloovend“ en „geloovig“ brengt, zoo merkten we op, zijn consequenties mee. Wie op een bepaald oogenblik niet „geloovend“ is, d.w.z. niet de geloofsakte van het God vertrouwen, en het aan Hem vertrouwend zich overgeven, voltrekt, is daarmee nog wel niet opgehouden een „geloovige“ te zijn; maar is toch wel bezig, tegen zijn God en tegen zijn leven als geloovige te zondigen.

Te zondigen, zeiden we.

Een ander, zachter, woord zou op zijn plaats zijn, als er tusschen gelooven en niet-gelooven een middenweg was, of als er gradaties en variaties waren in het gelooven; zóó, dat men meer of minder kon „vertrouwen“ op God; of zóó, dat er tusschen het wel en het niet-amen-zeggen tot God een reeks van tusschen beide „polen“ in-liggende toestanden of akten liggen kon. Maar we hebben reeds afgewezen de beeldspraak van „polen“. Geloof en niet-geloof zijn geen „polen“, die elkaar in evenwicht houden, en bij elkaar behooren. Ze staan tegenover elkaar als „geest“ en „vleesch“, als vertrouwen en niet-vertrouwen, als gehoorzaamheid en ongehoorzaamheid.

En waar nu de uit God geborene, wiens wil, van God bewogen zijnde, zelf weer wil en zelf weer werkt (naar de belijdenis), in zijn ambtelijke verrichtingen als christen heeft te strijden tegen zijn doodsvijanden, duivel, wereld en eigen vleesch, en dus ook tegen alle ongelooft, daarom is elk moment, waarin hij niet de geloofsakte „geloovend“ voltrekt, een zondigen tegen zijn leven, tegen zijn leven als „geloovige“, tegen het werk van Gods genade, dat aan hem geschied is.

?

Zulk een zonde voltrekt hij, als hij b.v. niet gelooft, dat God waarheid sprak in Zijn Woord over — de schepping der wereld, den zondvloed, de zending van Christus Jezus in de wereld, en wat men meestal noemt de „geopenbaarde waarheid“. Daar zijn we het doorgaans wel over eens geweest; men sprak dit dikwijls uit door een afkeurend woord te spreken over den z.g. „objectieven twijfel“.

Niet zoo eenstemmig evenwel zijn we, als het gaat over wat velen noemen: den „subjectieven twijfel“. Twijfel van „het subject“ over de vraag, of „het“ zelf wel geloof in God heeft.

De vraag is dus, of het niet-voltrekken van de geloofsakte in dezen, in wat men doorgaans noemt den „subjectieven twijfel“, op één lijn te stellen is met het niet-voltrekken van de geloofsakte in dingen, die men dikwijls rekent te behooren tot het veld van de „objectieve“ zekerheid en den „objectieven twijfel“.

?

Nu willen we ons niet keeren tegen anderen in een onvruchtbaar woordenspel. Als iemand met zijn onderscheiding van „objectieven“ en „subjectieven“ twijfel wil aanduiden, dat de één moeite heeft met Gods geopenbaarde waarheid omtrent dingen, die hij buiten zichzelf acht te liggen, en de ander met Gods geopenbaarde waarheid omtrent dingen, die hij met zijn eigen leven in verband ziet staan, dan zullen wij niet twisten over de termen: „objectieve“ en „subjectieve“ twijfel; al vinden we ze onnauwkeurig, en licht aanleiding gevend tot misverstand.

Maar als het de bedoeling mocht zijn, of worden¹⁾, de dingen in dier voege te schematiseren, dat de „subjectieve“ twijfel geheel en al los kan staan van den „objectieven“, dan meenen we te moeten waarschuwen.

Want wat men onder den subjectieven pleegt te verstaan, dat kan niet zijn zonder gelijktijdige zonde in hetgeen men noemt den „objectieven twijfel“.

Dit laatste merk ik op zoowel ten aanzien van den twijfel aangaande mijn rechtvaardiging voor God als in betrekking tot den twijfel inzake mijn „geloovig-zijn“.

?

Wat het eerste punt betreft (twijfel aangaande mijn rechtvaardiging voor God): deze kan niet gescheiden worden van het niet-doen van de akte-van-vertrouwen tot God in zijn z.g. „objectieve“ spreken. Hij heeft mij in de tot mij komende evangelieboodschap onvoorwaardelijk en „ernstig“ geroepen; mij gezworen, geen lust te hebben aan (ook) mijn dood; mij bevólen, Hem, in Zijn gedateerde spreken met een gedateerde geloofsakte te beantwoorden.

Gedateerd, zeg ik.

Dat beteekent dit:

God zegt niet altijd hetzelfde; Hij heeft b.v. in het paradijs nog niet zooveel gezegd, als daarna; in het Oude Testament niet zooveel als in het Nieuwe, enzovoort. Zijn spreken is dus gedateerd; er is immers geschiedenis der Godsopenbaring. Waar er nu geschiedenis der openbaring is, daar móet er ook geschiedenis van het gelooven zijn; de historie van Gods

1) De leerlingen (van Prof. Hoekstra b.v.) gaan soms verder dan de meester.

akten maakt algemeen reed van reakties, paald. In het len, gaat dit de wil van de daarna ZELF niet eens wedergeboorte akte van e „reageerend“ soeverein, na mij en aan m dan tot een r gen buiten n „buiten mij“ Zoo is ons sp teerd“ antwo bleken te zijn. ik op Gods s paald oogenbl ik te voren r ijdelijk: Hij nog niet. Het positieven zin een re-geeren den nek, verst waarheid „ten een reaktie va de geloofsakte nu als later v geboren zijnde ik een gedate ik heb Hem b (Hij heeft mij heb Hem ook inwendige roe Maar — dat weet ik slecht er heusch zo geboorte (als Anderen bewe nen of niet-wi stelling bestaa het alles ma ook maar één c Leerrugels de hen door dat haarde waarhe aan de mogel wendig heeft een werk bego schepselen, die „objectieve“ gr mijn „kijk“ o andere aan. En ook het Geloof ik op Christus voor geef, dat er zo daar om niet t en de onvoorv de evangelische lik, en dadelij hoort tot de z.g. achtig vertrou ik daarin de dadelijk doet en die door Best mogelijk, maar — ik do niet, en ik heb raamheid dade schilderij (het jectief-geop

Over het tw leer.

Geloofsverzek

Volgens de l tu een en and schouwingen v 2 Petr. 1:10 ge Zoals ik r Calvin niet i den bewusten t vers gesproken wijl Prof. Greij van de uitverk en in den t Al kunnen w dus niet volg menen van w schrijft. Voor en visie op geloker van belar Er is bovend op dit stuk van schreef ik reed sake de kwes vanzelf de vra schrijft in over titutie aanhaa Calvin schrijf beiligen, wanne en vaststell op de werken, ogen richt naar vóór alles